

Rodolf Sirera

Visat núm. 14
(octubre 2012)
per John London

Rodolf Sirera (1948) és indubtablement el dramaturg més important del teatre valencià contemporani i un dels autors més consistents del teatre català. Al llarg de més de quaranta anys de creació, la seva obra s'ha caracteritzat per una gran varietat estilística i temàtica.

Format al si del teatre independent, Sirera va començar a muntar obres de caràcter antifranquista en espanyol durant els anys seixanta, però quan la seva presa de positura va decantar-se envers la realitat nacional del País Valencià, es va passar a muntar i escriure obres en català. Es tractava d'una mena de teatre d'urgència on la seva oposició política era evident. Llicenciat en història, Sirera destaca l'aspecte social en la seva obra. *La pau (retorna a Atenes)* (1970-1972) va arribar a un públic popular; aprofita la trama original d'Aristòfanes per crear una obra brechtiana que condemna el militarisme modern des d'una perspectiva còmica.

Homenatge a Florentí Montfort (1971), escrit amb el seu germà Josep Lluís, és una sàtira virulenta del valencianisme provincià que presenta una sèrie d'intervencions relacionades amb un autor inventat. L'obra més innovadora des d'un punt de vista formal data d'aquesta època: *Plany en la mort d'Enric Ribera* (1972), subtitulada *Assaig simfònic de documentació biogràfica*, va ser prohibida per la censura i estrenada més tard, el 1977. El text construeix el caràcter de l'actor fictici del títol a partir de diversos «moviments», i hi inclou fragments de declaracions polítiques, poesia i diàlegs en català i espanyol. L'actitud ideològica de l'autor va tenir conseqüències personals: Rodolf Sirera no va rebre el passaport fins després de la mort de Franco.

La primera etapa de creació es tanca amb *Memòria general d'activitats* (1976), obra que assenyala el final i el desengany d'El Rogle, la companyia teatral més important en què Sirera va col·laborar durant el franquisme. És una peça col·lectiva, coordinada per la dramaturgia de Rodolf Sirera. Mitjançant la història al·legòrica d'un grup d'actors que arriba a la Bèlgica flamenca per representar una obra, revela la manca d'importància que té el teatre dins la societat: al capdavall, no importa si actuen en flamenc o en francès, ja que el públic —constituït per turistes anglesos— no en saben la diferència i no entenen res del que es diu a l'escenari.

Una altra aproximació a la realitat valenciana es veu en les obres històriques que Rodolf escriu amb el seu germà Josep Lluís. La trilogia *La desviació de la paràbola* tracta de l'època compresa entre 1868 i 1902. Un negoci de ciris i exvots, a *El brunzir de les abelles* (1975), demostra el paper canviant de l'Església i dels obrers dins el sistema capitalista. *El còlera dels déus* (1976) es concentra en tres dies durant l'epidèmia de còlera l'any 1885; la dramatització de la corrupció s'assembla a *Un enemic del poble* d'Ibsen. *El capvespre del tròpic* (1977), que clou la trilogia, critica la nova burgesia de final del segle XIX.

El segon gran projecte de col·laboració amb Josep Lluís, *La trilogia de les ciutats*, se situa sobretot en el segle XX. En les vint-i-una «seqüències» de *Cavalls de mar* (1986), el rerefons de la primera indústria cinematogràfica a València serveix per narrar una trama personal i analitzar el procés de modernització (del país). *La partida* (1989) juga d'una manera sofisticada amb la metateatralitat i les diverses llengües i dialectes (valencià, murcià, castellà), tot juxtaposant dos moments de la història d'Alacant: la Restauració borbònica i el final de la Guerra Civil. El joc de dos temps d'acció també domina *La ciutat perduda* (1993), que té lloc el 1964 i el 1971 en una ciutat de províncies. Però el text confon el públic deliberadament atès que manipula les possibilitats de l'emissió radiofònica i la novel·la. El germans Sirera han treballat en altres gèneres —el llibret d'òpera *El triomf de Tirant* (1991), per exemple— i continuen desenvolupant un teatre de temàtica històrica: *Silenci de negra* (2000) conta un episodi de la França de Pétain durant la Segona Guerra Mundial; *El dia que Bertolt Brecht va morir a Finlàndia* (2003) pren com a punt de partida l'exili de l'autor alemany durant el mateix conflicte.

Mentre que les obres escrites amb Josep Lluís fan servir sovint el teatre dins el teatre i interrupcions cronològiques dins un marc més aviat històric, Rodolf Sirera sempre ha demostrat una preocupació a vegades gairebé abstracta o altament lúdica per la tècnica teatral, a fi d'investigar fins on arriben els límits del teatre. Ho testimonien les peces curtes, unes irrepresentables, publicades a *Tres variacions sobre el joc de mirall* (1975), i els números de cabaret del *Bloody Mary Show* (1979). Però *El verí del teatre* (1978) és l'obra que juga més extensament amb la realitat i la ficció de la representació escènica. Ha estat muntada amb èxit en diversos països, sens dubte pel *suspense* intel·lectualitzat del diàleg entre un actor i un marquès localitzat a París, cinc anys abans de la Revolució Francesa.

Com es veu clarament, Sirera continua experimentant amb diversos gèneres dramàtics durant els anys setanta i vuitanta. *L'assassinat del doctor Moraleda* (1978) constitueix una investigació sobre la novel·la i el cinema negre. *Arnau* (1978) és una narrativa teatral antinaturalista del mite català. En canvi, es pot descriure *Funció de gala* (1985) com una comèdia d'intriga escrita en record i homenatge al teatre d'autors com ara Pedro Muñoz Seca i Enrique Jardiel Poncela. Mentrestant, Sirera desenvolupa la seva anàlisi psicològica de personatges en obres com ara *La primera de la classe* (1984), un diàleg entre dues dones, i *Indian Summer* (1987), sobre uns espanyols que treballen en una universitat nord-americana.

A partir de 1985, Sirera comença a escriure guions per a la televisió, en català i espanyol. D'aquesta activitat destaquen *Herència de sang* (1995), la primera telenovel·la valenciana, i *Amar en tiempos revueltos* (2005-). Cal assenyalar també un altre element en la contribució de Sirera al teatre català: les seves traduccions i adaptacions que realitza des del seu primer contacte actiu amb l'escena. De *La farsa de misser Pere Pathélin* (1972), una adaptació del text francès del segle XV, fins a obres de Pirandello, Cocteau, Ibsen i Txèkhov, Sirera ha escrit sempre versions on palesa una consciència de l'esperit i del potencial escènic de l'original. De fet, la influència de Txèkhov es percep en moltes peces seves, particularment en *Raccord* (2004), una de les seves obres més interessants dels últims anys. Aquí la sofisticació de la proposta escenogràfica, la juxtaposició —a vegades simultaneïtat— de diversos temps dramàtics i el tractament de la història espanyola del segle XX mitjançant l'experiència personal dels personatges creen una meditació pregona sobre la memòria, l'edat i la traïció política i personal.

Rodolf Sirera continua escrivint teatre. El 2012 acaba d'enllestir l'obra titulada *Trio*.